

Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee

Teie 12.04.2024 nr 23/
Meie 13.05.2024 nr 6-1/980-2

Vastus pöördumisele seoses teenuse loomisega intellektipuude ja autismi diagnoosiga lastele

Lugupeetud Maarja Krais-Leosk

Tänan, et juhite Eesti Puuetega Inimeste Koda poolt tähelepanu intellektipuude ja autismi diagnoosiga laste ning nende perede vajadustele. Samuti, et järjepidevalt tunnete huvi, kas ja kuidas on Eestis tagatud tugi nendele intellektipuude ja autismi diagnoosiga, kelle puhul esineb iseloomulikuna raskesti mõistetav käitumine.

Enda pöördumises juhite tähelepanu ka mõõduka ja raske intellektihäire ja käitumishäiretega lastele, kes vajaksid ÜRO Puuetega Inimeste Komitee konventsiooni täitmise raporti kohaselt ööpäevaringset teenust ilma nende vabadust piiramata ja lapsevanemate õigusi peatamata.

Olen igati nõus, et antud sihtrühmade lapsed ning nende lähedased vajavad tuge, mis lähtub laste ja perede vajadusest.

Rõhutate pöördumises, et olete osalenud kohtumistel, kus lapsi nimetatakse valdkonnas töötavate spetsialistide poolt agressiivseks ja vägivaldseks. Seejuures on laste raskesti mõistetava käitumise juurpõhjus nende diagnooside eripäras. Taas nõustun, et on oluline, et sihtrühmaga töötavad spetsialistid mõistavad laste ühel või teisel moel käitumise põhjusi. Võin vaid oletada, kas „agressiivne“ ja „vägivaldne“ võisid viidatud kohtumistel sõltuvalt arutelu kontekstist väljendada lapse raskesti mõistetava käitumise kirjeldamiseks kasutatud sümptomaatikat. Kindlasti on keelekasutus oluline, sest see loob ühist väärtusruumi spetsialistide seas ning kujundab nii teadlikkust kui hoiakuid sihtrühma lastega töötamisel. Pean oluliseks töötada selle suunas, et teadlikkus ning mõistmine antud sihtrühma laste diagnoosist tulenevast käitumisest kasvaks valdkondade üleselt. See võib tähendada ka ühise tööalase mõisteruumi korrastamist. Loodan väga, et ka nendel viidatud kohtumistel ei väljendanud spetsialistide sõnakasutus seda, milline on nende hoiak laste suhtes, vaid kirjeldas laste diagnoosist tulenevat sümptomit ja käitumist. Sellega, et valdkonnas töötavad spetsialistid kasutaksid sihtrühmast rääkides sobivaid mõisteid, tuleb tegeleda pidevalt ning sõltumata sellest, kas arendatakse olemasolevaid või uusi teenuseid. Spetsialistide teadlikkust saame arendada koolituste, nõustamise, juhendi- ja infomaterjalide jms kaudu. Kõige käepärasem võimalus selleks on järjepidev ja vahetu reageerimine, kui sobimatut või asjatundmatut sõnakasutust või ka hoiakuid märgatakse.

Uute teenuste arendamisel nimetate pöördumises nii intellektipuudega ja autismi diagnoosiga raskesti mõistetava käitumisega lapsi kui ka mõõduka ja raske intellektihäire ja käitumishäiretega lapsi. Rääkides uute teenuste loomise vajadusest või ka olemasolevate teenuste mõne sihtrühma vajadustele vastavaks kohandamisest, on oluline piiritleda, milline

on konkreetne sihtrühm ning mis on just selle sihtrühma vajadused. Toote oma pöördumises välja, et osalesite 2024.a alguses töörühmas, kus antud sihtgruppidele teenust disainiti. Tõepoolest tellis Sotsiaalkindlustusamet teenuse disaini, mille eesmärk oli leida lahendused mõõduka või raske intellektipuudega ning psüühika- ja/või käitumishäiretega lastele ööpäevaringse teenuse pakkumiseks. Töötubades osalesid mitmed valdkonna spetsialistid, kelle sisendiga teenuste arendamisel arvestame.

Toon välja mõned tegevused, mille raames liigume edasi lahenduste leidmisega.

2024. aasta septembri lõpuks on sotsiaalministeeriumil kavas koostada sotsiaalhoolekandeseaduse jt seaduste muutmise seaduse väljatöötamise kavatsus (VTK), mille eesmärk on pakkuda lahendused suure abivajadusega ja kompleksprobleemidega laste ööpäevaringsete teenuste (eelkõige kinnise lasteasutuse) korraldusele. VTK käsitleb ka teie pöördumises toodud sihtrühmi, kellest väike osa on praegu ka kinnise lasteasutuse teenusele jõudnud, kuid kes oma abivajadusest tulenevalt vajavad tõenäoliselt teistsugust teenust. Kaasame Eesti Puuetega Inimeste Koda samuti VTK koostamise protsessi. Täpsem kohtumiste kava valmib maikuus ning jagame seda ka teiega.

Lõpetuseks soovin välja tuua mõne näitena praegu olemasolevad teenused ning toe, mis intellektipuudega ja autismi diagnoosiga raskelt mõistetava käitumisega lapsi ning nende peresid toetada saavad.

- KOV-del on kohustus hinnata lapse ja pere vajadusi ning võimaldada erinevaid teenuseid, sh nt päevahoiuteenust. KOV-del on kohustus pakkuda peredele lapse kodus kasvatamise tuge, et laps saaks võimalikult palju aega veeta oma lähedastega ja et laps ise ja tema lähedased oleksid toetatud.
- Asendushooldusteenus vanema nõusolekul, mis tähendab, et teenusele jõudmine ei eelda kohtumääruse alusel paigutamist ning lapse ja tema bioloogilise perekonna omavaheline suhtlemine säilib.

Vaieldamatult on vaja järjepidevalt arendada teenuste kvaliteeti, asutuste ning valdkondade ülest koostööd, tõsta teadlikkust mõistmaks intellektipuudega ja autismi diagnoosiga laste käitumise põhjuseid ning arendamiseks oskusi pakkuda nii lastele kui nende peredele vajalikku tuge. Samuti on vaja hoida olemasolevat ekspertteadmist ning leida võimalusi vajalike teadmiste ja oskustega ekspertide kaasamiseks seal, kus lapsi ja nende peresid toetavad spetsialistid lisanõu vajavad.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Liisa-Lotta Raag
osakonnajuhataja

Brit Tammiste
Brit.Tammiste@sm.ee